

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

У КОЛІ ОДНОДУМЦІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ АСПІРАНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ

РІВНЕ
3 ЖОВТНЯ 2024
РОКУ

УДК 159.9+ 316.6

У колі однодумців: збірник матеріалів Всеукраїнського форуму аспірантів спеціальності 053 Психологія (3 жовтня 2024 року, м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2024. 66с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного
гуманітарного університету
(протокол № 2 від 20.02.2025 р.).

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Володимир ПАЛАМАРЧУК*здобувач ступеня PhD**Рівненського державного гуманітарного університету**м. Рівне, Україна***Руслан КУЛАКОВ***доцент кафедри вікової та педагогічної психології**Рівненського державного гуманітарного університету**м. Рівне, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЯК НАУКОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави необхідним є усвідомлення того, що для висококваліфікованого фахівця важливо не просто володіти певними професійними знаннями, але, передусім, уміти орієнтуватися у власній професії незалежно від того, чи вирішується стандартне завдання шляхом використання загальновідомих методів і способів, чи потрібно відшукати, створити, застосувати нові способи вирішення проблеми, яка постало перед фахівцем вперше. І одним із шляхів вирішення цієї проблеми є формування професійного мислення спеціаліста. Адже саме професійне мислення не просто дає змогу застосовувати наявні знання у практичній площині, але і визначає творчу діяльність фахівця, його здатність до інновацій, нових відкриттів та досягнень. Саме тому проблема професійного мислення стає все більш актуальною у психологічній науці.

Ефективність фахівця детермінується в більшості випадків його здатністю до прийняття своєчасних, точних, нестандартних та алгоритмічно-процедурних рішень, що в свою чергу пов'язано з високим рівнем розвитку професійного мислення [12, с. 305]. Як вважає Н.Кучинова, усі професії потребують вміння мислити саме в контексті конкретної науки або професії. Тому однією з основних вимог до підготовки сучасного фахівця стає розвиток його професійного мислення [6, с. 441].

Метою повідомлення є висвітлення підходів до поняття професійного мислення у вітчизняній науці.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел засвідчив, що поняття «професійне мислення» широко застосовується у сучасній психологічній науці. Існує багато підходів до визначення професійного мислення та його характеристик. З метою уточнення даної дефініції, ми застосували метод контент-аналізу, результати якого представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи до поняття «професійного мислення» у психологічній науці

Автор	Трактування поняття
Гура Т.	Професійне мислення – це алгоритмічна та динамічно розвиваюча модель компетентності фахівця, ознаки функціонування якої фіксуються у змістовній і процесуальній формах, що ураховує повний перелік внутрішніх та зовнішніх чинників, які резюмують професійну специфіку вирішуваних проблем, та індивідуально-психологічних властивостей особистості, її інтелектуальної сфери та позиціонування фахівця [1].
Джелілова Л.	Професійне мислення – це складне особистісне утворення, регульоване на основі соціальних та індивідуальних критеріїв, тісно пов'язане з реальною життєдіяльністю людини, зокрема з професійним навчанням та вченням, професійним

	розвитком та саморозвитком, професійним вихованням та самовихованням [2].
Крушельницька Я.	Професійне мислення – це інтелектуальна діяльність щодо розв’язання професійних завдань. Високий рівень професіоналізму працівника пов’язаний з теоретичним, творчим мисленням і розвиненим практичним інтелектом [4].
Кучинова Н.	Професійне мислення – це важлива складова професійної майстерності фахівця, яка забезпечує успішне виконання професійних задач, прийняття оригінальних управлінських рішень у певній сфері діяльності, є втіленням професійних компетенцій особистості та умовою її професійного розвитку [6].
Луньов В.	Професійне мислення – сукупність інтелектуальних умінь та особистісних властивостей, реалізацію яких забезпечує успішне здійснення професійної діяльності, набуття навичок ефективно діяти та приймати специфічні рішення в особливих умовах обстановки з певним часово-просторовим випередженням імовірної реалізації прогнозів, які мають значення у справі [7].
Нагорна Г.	Професійне мислення – судження, умовиводи, кожне з яких умовно постає у трьох підвидах: загальному, опосередкованому, професійному [8].
Печко О.	Професійне мислення – це професійна здатність системно аналізувати, узагальнювати, оцінювати, творчо й ефективно здійснювати фахову діяльність [9].
Тарасова О.	Професійне мислення – це мисленнєва діяльність, спрямована на розв’язання професійних задач у певній предметній галузі. Якщо специфіка професійного мислення залежить від своєрідності задач, які розв’язуються фахівцями, то якість професійної діяльності чи рівень професіоналізму залежить від розвиненості професійного мислення [11].

Науковці підкреслюють, що «професійне мислення характеризується низкою специфічних властивостей середовища, де здійснюється практична діяльність, а також розкриває намір досягнення високого рівня розвитку професійного мислення та підвищення професіоналізму. Професійне мислення характеризується особливим поєднанням теоретичного, практичного і творчого мислення, зумовлене специфічними особливостями професійної діяльності...» [13, с. 24].

Л.Засєкіна [3] описує такі характеристики професійного мислення:

1. Професійне мислення проявляється у різноманітних видах практичної діяльності й спрямоване на розв’язання специфічних задач за певних умов.

2. Об’єктом пізнання професійного мислення є складна, багатоелементна система, до якої належить і сам суб’єкт мислення.

3. Мета мислення фахівця-практика – досягнення конкретних результатів у складних умовах. Саме тому вивчення об’єкта опосередковується цілями практичної реалізації.

4. Професійному мисленню властиві ціле-мотиваційний, змістовий, функціонально-операційний аспекти. Особливості цих аспектів зумовлюються специфікою понять, пов’язаних із певною сферою діяльності, операцій (аналіз, синтез, узагальнення), які засновані на досвіді та теоретичних знаннях, порівняннях з елементами оцінювання, розрахунку та комплексністю практичних цілей.

5. Професійному мисленню властива якісна своєрідність (спрямованість на реалізацію, оригінальність, гнучкість, оперативність, евристичність).

Кожна спеціальність висуває свої, особливі вимоги до професійного мислення працівника в тій або іншій професійній галузі [5, с. 45].

Висновки. Отож, професійне мислення трактується як певні особливості мислення фахівця, які дають йому змогу успішно виконувати професійні задачі на високому професійному рівні: швидко, точно та оригінально вирішувати як типові, так і неординарні задачі певної предметної сфери. Постійне оперування спеціальним професійним матеріалом відображається на особливостях мисленнєвого процесу, виробляється специфічна спрямованість, відбувається специфічне структурування мисленнєвої діяльності фахівця. У цьому проявляється індивідуальність професіонала – здатність помічати те, що залишається непомітним для інших.

Список використаної літератури

1. Гура Т. Є. Психологія розвитку професійного мислення у майбутніх психологів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2014. 44 с.
2. Джелілова Л. Р. Психологічні особливості розвитку професійного мислення у майбутніх вчителів початкової школи : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2008. 236 с.
3. Засєкіна Л. В. Особливості формування професійно-творчого мислення майбутнього фахівця іноземної мови : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Луцьк, 2000. 200 с.
4. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці : підручник. Київ : КНЕУ, 2003. 367 с.
5. Кузьменко О. С., Дембіцька С. В. Формування професійного мислення студентів технічних ВУЗів у процесі вивчення фізики. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 17 (1). С. 43-47.
6. Кучинова Н. М. Психологічні особливості професійного мислення маркетологів. *Проблеми сучасної психології*. 2014. № 24. С. 441-451.
7. Луньов В. Є. Психологічні особливості становлення професійного мислення особистості у системі ОВС України : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Одеса, 2013. 29 с.
8. Нагорна Г. О. Методологічні і технологічні основи дослідження музичного мистецтва у процесі формування професійного мислення особистості. URL: <http://lib.mdpu.org.ua/nvsp/BAK7/7/13.pdf> (дата звернення: 02.09.2024).
9. Печко О. М. Формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2015. 20 с.
10. Пов'якель Н. І. Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2004. 408 с.
11. Тарасова О. В. Психологічний зміст професійного мислення особистості. URL: <http://surl.li/kwdwhe> (дата звернення: 28.08.2024).
12. Федик А. Формування професійного мислення як наукова проблема. *Збірник наукових праць Національної Академії державної прикордонної служби України. Серія «Психологічні науки»*. 2019. № 2 (13). С. 304-325.
13. Ягупов В. В. Військова психологія : підручник. Київ : ТанDEM, 2004. 656 с.

ЗМІСТ

Булах І., Казанцев В. Метод інтерпретації в контексті психодинамічного підходу та психоаналітичної терапії	3
Вашенюк А., Кулаков Р. Проблема обдарованості в контексті психологічних досліджень	6
Галицька О. Особливості мотивації особистості до духовного зростання	9
Демида П. Освоєння конкурентної арени: розвиток навичок подолання труднощів у торгових представників	11
Дерполоук О. Активні медитації, як інноваційний підхід до профілактики емоційних порушень у роботі з жінками в умовах еміграції	14
Івасенко О. Проблема інтеграції та методологія психології	17
Каграманян М. Психологічні стратегії для профілактики та подолання больових відчуттів у роботі стоматолога: практичні рекомендації та сучасні підходи	20
Левко О. Сприяння соціально-емоційній компетентності майбутніх стоматологів	23
Луцик Г. Факторний аналіз у дослідженні структури готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками	26
Молочко Я. Нарцисичний симптомокомплекс як чинник соціальної адаптації	28
Паламарчук В., Кулаков Р. Формування професійного мислення як науково-психологічна проблема	31
Паламарчук В., Кулаков Р. Соціально-психологічні аспекти професійного спілкування сучасного фахівця	34
Панащук І., Павелків Р. Відповідальність як психосоціальна категорія	37
Пасічник Л. Психологічні особливості почуття провини та адитивної поведінки особистості	40
Патута Б. Детермінанти виникнення втоми від співчуття у медичних сестер	43
Петриченко О., Федоренко А. Пошук можливостей розвитку та актуалізації асертивності студентської молоді в умовах воєнного стану	46
Ронжес О. Глибинні інтерв'ю як інструмент дослідження адаптації людини до цифровізації	49
Сидоркевич Д., Павелків Р. Професійна компетентність як науково-психологічна проблема	51
Щирук І. Психологічні особливості діагностики та корекції осіб постраждалих в умовах бойового стресу	54

Юрчук О. Особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах 57

Янкавс Ю., Кулакова Л. Комунікативна компетентність майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту як психолого-педагогічна проблема 61

